

Efekti kulturne participacije

Prikaz realizovanih aktivnosti

1. Arhivska građa o „Škozorištu“ i „Školigrici“

„Škozorište“ i „Školigrica“ bili su programi koje je realizovao Centar za kulturu „Stari grad“ (danas Ustanova kulture Stari grad „Parobrod“). Arhivska građa o realizaciji ova dva programa uglavnom je bila smeštena u magacinu „Parobroda“ koji je, usled padavina, pretrpeo oštećenja. Pregledom arhive je, pak, utvrđeno da je moguće doći do dela pratećih materijala o aktivnostima u „Škozorištu“ i „Školigrici“ te dokumenata koji se odnose na upis dece predškolskog uzrasta u „Školigricu“.

Prateći materijali o aktivnostima u „Škozorištu“ i „Školigrici“ uključuje crteže, plakate i nekoliko desetina fotografija.

Dokumentaciju o upisu dece u „Školigricu“ čini sačuvanih oko 500 prijava koje sadrže podatke o detetu, roditeljima / starateljima, motivaciji za upis, te programu za datu godinu. Analiza sadržaja ove dokumentacije, posebno u pogledu razloga za upis dece, bila je od značaja za koncipiranje elektronskog upitnika u segmentu „Sećanja na odrastanje u Beogradu“.

2. „Sećanje na odrastanje u Beogradu“ (elektronska anketa)

Elektronski upitnik koncipiran je u skladu sa rezultatima ranijeg istraživanja Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka „Kulturna ponuda namenjena deci Beograda“ (Rosandić, Ignjatović – Savić i Mitrović 1984), koji su pokazali da su programi Centra za kulturu „Stari grad“ – „Školigrica“ i „Škozorište“ – bili retki primeri participativnih programa koje su deci namenjivale beogradske ustanove kulture. Međutim, ukazano je i na druge programe u čijoj su realizaciji deca bila aktivni učesnici (npr. programi Doma pionira - danas Dečji kulturni centar, zatim „Radost Evrope“, programi Muzeja afričke umetnosti, Prirodnjačkog muzeja i biblioteka u sastavu Biblioteke grada Beograda). Na osnovu ličnih iskustava imale smo i znanja o ponudi namenjenoj deci kulturno – umetničkih društva / amaterskih pozorišta i baletskih kurseva. Takođe, učešće u organizovanim (javnim) aktivnostima jeste deo kulturne participacije ali se npr. (sasvim kompatibilno sa učešćem u programima) konzumiranje umetničkih sadržaja može se odvijati i u privatnoj sferi. Pored segmenata koji su se odnosili na sećanja na detinjstvo, upitnik je obuhvatio i podatke o aktuelnoj kulturnoj participaciji, kao i aktuelnim vrednosnim orijentacijama i ličnom blagostanju.

Upitnik je popunilo ukupno 142 ispitanika, pri čemu su grupe ispitanika (oni koji jesu i oni koji nisu pohađali Školigricu/Škozorište) bile ujednačene po socio-ekonomskom statusu i stepenu obrazovanja. Međutim, čak i u ovako ujednačenim grupama ispoljile su razlike u domenu zadovoljstva životom i aktuelne kulturne participacije – oni koji su učestvovali u programima Školigrice i Škozorišta, ali i oni

koji su na druge načine učestvovali u kulturnim sadržajima u detinjstvu, imali su pozitivnije rezultate.

3. Intervjui sa nekadašnjim polaznicima Škozorišta i Školigrice.

Intervjui sa nekadašnjim polaznicima „Škozorišta“ i „Školigrice“ su osmišljeni s obzirom na brojne nalaze istraživanja kulturne participacije koja su pokazali da osobe koje su u detinjstvu (sa roditeljima) konzumirale kulturne sadržaje to češće čine i u odrasloj dobi (De Graaf, De Graaf and Kraaykamp, 2000, Upright, 2004), što je potvrdila i naša anketa. Takođe su uzeti u obzir i nalazi longitudinalnih psiholoških istraživanja koji su pokazala da se obrasci ponašanja razvijeni u detinjstvu i mladosti ponavljaju i u odrasloj dobi (Ručević 2008). Najzad, intervjui su koncipirani s obzirom na teorije antropologije detinjstva prema kojima sećanja na detinjstvo, osim toga što govore o individualnim i porodičnim kontekstima odrastanja, takođe govore o društvenim, ekonomskim i političkim kontekstima u doba odrastanja ispitanika.

Polu-strukturisani intervjui obuhvatili su sledeće celine: uključivanje u „Školigricu“ / „Škozorište“ i specifičnosti ovih programa; korelacije učešća u programima sa razvojem ličnih interesovanja i profesionalne orijentacije; iskustva / stavovi o novijoj kulturnoj ponudi za decu.

Sprovedeno je ukupno 20 intervjuova, od toga 13 sa nekadašnjim polaznicima „Škozorišta“ i 7 polaznika „Školigrice“. Razlika u uzorku počiva na tome što je „Školigrica“ bila namenjena deci predškolskog uzrasta, smene generacija su bile brže, a sećanja više subjektivna, pa su se ispoljile i teškoće u širem kontekstualizovanju iskustava (na primer: „Sećam se da sam bila nesrećna u državnom vrtiću. „Školigrica“ mi je bila prosvetljenje.“) Svi razgovori su snimljeni i transkribovani.

Glavni zaključak koji se na osnovu intervjuova nameće je da otvorenost ka mišljenju deteta u neformalno postavljenim situacijama za ishode ima ne samo kreativnost u neposrednim situacijama nego i u raznovrsnim situacijama u odrasloj dobi. Različiti iskazi o važnosti učešća u programima kakvi su bili „Škozorište“ i „Školigrica“ mogu se ilustrovati rečenicama: „To što su nas stalno pitali 'A šta ti misliš? Kako bi ti?' me je obeležilo za ceo život. To primenjujem i sada i u privatnom i u profesionalnom životu.“

Iz perspektive antropologije detinjstva, važno je ukazati da su ispitanici pripadnici različitih generacija: od ranih adolescenata krajem '70-ih (prva generacija „Škozorišta“ je `77 imala 13-14 godina), preko dece '80-ih („Školigrica“) i mladih '90-ih („Školigrica“ i „Škozorište“) do milenijalaca (eksperimentalno odeljenje sačinjeno od polaznika „Školigrice“ u OŠ „Mika Alas“). Stoga intervjui omogućavaju da se kroz drugačiju prizmu sagledaju istorijski i društveni procesi u našem društvu tokom proteklih 45 godina.

U najkraćem, rezultati pokazuju da programi poput „Školigrice“ i „Škozorišta“ imaju dugoročne pozitivne efekte. Ispitanici dele mišljenje da su njihova današnja postignuća u profesionalnom i privatnom životu tesno povezana sa tim da im je detinjstvo obeleženo slobodom i kreativnošću. Ovakvi programi, stoga, mogu poslužiti kao model koji bi se prilagodio savremenom kontekstu i novim tehnologijama.